

استناد به این مقاله: محمدی استانی، مرتضی، شعبانی، احمد، و رجایی پور، سعید (1390). امکان سنجی و پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز. پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، 1(1)، 23-44.

امکان سنجی و پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز

مرتضی محمدی استانی¹، دکتر احمد شعبانی²، دکتر سعید رجایی پور³

دریافت: 1390/1/23، پذیرش: 1390/2/26

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز است. روش انجام پژوهش حاضر توصیفی - پیمایشی، و جامعه آن کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان در سال تحصیلی 1388-1389 بود. به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول نمونه‌گیری عمومی کوکران استفاده و تعداد 138 نفر به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه پژوهشگر ساخته با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت بود. روایی صوری پرسشنامه توسط استادان با تجربه تایید و به منظور پایایی آن از ضریب آلفای کرونباخ (0/80) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، آمار توصیفی و استنباطی به کمک نرم‌افزار آماری SPSS 16 استفاده گردید. نتیجه پژوهش نشان داد که امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز پایین‌تر از اندازه متوسط (19/36) است و پیاده‌سازی آن نیز بطور یکسان وجود ندارد. افزون بر این، اختلاف دیده شده میان میانگین آزمودنی‌ها بر پایه عامل‌های جمعیت‌شناختی جنسیت، رشته تحصیلی، سابقه اشتغال، سطح تحصیلات، نوع کار، و نوع کتابخانه تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($P > 0/05$)، ولی، در متغیر سطح تحصیلات در مولفه تسهیم و ارزیابی دانش، تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). به سخی دیگر، کتابداران با سطح تحصیلات دیپلم امکان پیاده‌سازی تسهیم و ارزیابی دانش را نسبت به کتابداران با سطح تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد بیشتر می‌دانند.

کلیدواژه‌ها: پیاده‌سازی مدیریت دانش، دانشگاه اصفهان، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، دانشگاه

¹ کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان، morteza_mohamadi64@yahoo.com

² دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان، shabania@edu.ui.ac.ir

³ استادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان، s.rajaipour@edu.ui.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

مبنای ثروت آفرینی در اقتصاد امروز، دانش و تخصص است. به گونه‌ای که کارآفرینان از دانش و اطلاعات ثروت می‌آفرینند. لیسترو تارو در کتاب ثروت آفرینان از انقلابی خبر داد که حرکت خود را از اندیشه‌ها گرفته و دوران معاصر، دوره چیره شدن دانش و تخصص‌های جدید است. همچنین، در برنامه‌ریزی به اهمیت نقش دانش، فناوری و مهارت به عنوان اصلی‌ترین عامل‌های ایجاد ارزش افزوده توجه ویژه‌ای نشان دادند (احسانی، 1385، ص. 4). دگرگونی و تغییر در فضای رقابتی سازمان‌ها زمینه‌ساز زایش فضای نو در فرایند سازمانی شده است. این جریان‌ها، تغییر پیاپی دانش را در سازمان‌ها فراهم آورده است. به گونه‌ای که جریان دانش، بازار را در حال تغییر پیاپی قرار داده و سازمان‌ها ملزم به تغییر در چارچوب دگرگونی‌های پیش گفته هستند. بنابراین، مدیریت دانش به‌عنوان سپری در برابر این جریان‌ها و تغییرها پدیدار گشت.

مدیریت دانش موضوعی گوناگون برای بسیاری از قلمروهای صنعتی، اقتصادی، و دانشگاهی است. مدیریت دانش با شعار مدیریت "دانش" موجود در ذهن‌ها پدیدار گشت و در کمتر از چند دهه، به یکی از موضوع‌های جالب و گیرای مدیریتی تبدیل شد. همچنین، با ورود به قرن بیست و یکم، دانش به عنوان منبعی فناپذیر مورد توجه بسیاری از جامعه‌ها قرار گرفته و لزوم بهره‌گیری و کنترل آن ضروری به نظر می‌رسد. در نتیجه مرز میان کشورهای پیشرفته و درحال پیشرفت در استفاده و بهره‌برداری بهتر از دانش است. در سال‌های اخیر دانش به عنوان یک کالا در نظر گرفته می‌شود، به طوری که می‌تواند سبب مزیت رقابتی گردد.

در این میان، رشته‌ها و قلمروهای مرتبط نیز توانستند از برخی اصول و برتری‌های مدیریت دانش استفاده کنند. از آنجا که این مبحث از دل دانشگاه برآمده، نظام آموزش عالی بنابر ماهیت خود می‌تواند با توانمند شدن به اصول و مبانی مدیریت دانش عملکرد و کارایی خود را افزایش دهد. بنابراین، مدیریت دانش یکی از بهترین گزینه‌ها برای کمک به جامعه دانشگاهی است. دانشگاه مبدا تولید دانش و علم است و با توجه به حرکت جامعه بشری به سوی اجتماع "دانش بنیان" مدیریت و کنترل بر دانش، نقشی پایه‌ای در شکوفایی و رشد جامعه‌ها خواهد داشت.

پیاده‌سازی مدیریت دانش نه تنها برای شرکت‌ها و سازمان‌های بزرگ و انتفاعی اهمیت دارد، بلکه برای سازمان‌های غیرانتفاعی همچون دانشگاه‌ها مهم و ضروری است. میکولکی و میکولکا (Mikulecky & Mikulecka, 1999) محیط دانشگاه را محیطی مناسب برای کاربرد اصول و روش‌های مدیریت دانش می‌دانند. معرفی ابزارها و روش‌های مدیریت دانش، دانشگاه‌ها را برای اشتراک دانش، بهبود سطح همکاری آموزشی و پژوهشی، و بهبود ارتباط‌های کاری میان کارمندان و دانشجویان توانا خواهد کرد (Mohayidin et al., 2009, p. 302-303).

قلمرو نوظهور مدیریت دانش فرصتی را برای کتابخانه‌های دانشگاهی به منظور بهبود اثربخشی خود و سازمان‌های مادر به وجود آورده است (تاونلی، 1380، ص. 100). کتابخانه‌های دانشگاهی در اجرای هر چه بهتر مدیریت دانش نقشی بی‌مانند دارند. بنابراین، کتابخانه‌ها به‌عنوان ملزوماتی در دانشگاه‌ها که منبع دانش و اطلاعات هستند از موقعیت بهتری برای پیاده‌سازی سیستم‌های مدیریت دانش برخوردار می‌باشند. کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی با توانمندشدن به وسیله برنامه‌های مدیریت دانش، می‌توانند پویا و بهتر عمل نموده و همان مزیت‌های سازمان‌های انتفاعی برای کتابخانه‌ها نیز دست‌یافتنی است.

برای پیاده‌سازی مدیریت دانش در هر سازمان نیاز به قالب و مدلی است که بتوان تمام این فعالیت‌ها را نظام‌مند کرد. بدین منظور در پژوهش حاضر از مدل بکوویتز و ویلیامز به دلیل بسط و بررسی بهتر مرحله‌های پیاده‌سازی مدیریت دانش استفاده شد، که به اختصار توضیح داده خواهد شد. پیاده‌سازی برنامه‌های مدیریت دانش نیاز به مطالعات زمینه‌ای و امکان‌سنجی دارد، بنابراین، پژوهش حاضر سعی دارد تا امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز در کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر اصفهان که شامل دانشگاه اصفهان، دانشگاه صنعتی اصفهان و دانشگاه علوم پزشکی اصفهان می‌باشد، از نظر کتابداران این کتابخانه‌ها بررسی کند. به سخنی دیگر، پرسش پایه‌ای پژوهش حاضر به این گونه است: "تا چه میزان پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی دولتی شهر اصفهان بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز امکان‌پذیر است؟"

پیشینه پژوهش

به منظور درک بهتر ابتدا به تعریف مدیریت دانش پرداخته می‌شود. گارتنر گروه¹ مدیریت دانش را چنین توصیف می‌نماید: "رشته‌ای است که رهیافتی یکپارچه را برای شناسایی، تسخیر، ارزیابی، بازیابی، و اشتراک همه سرمایه اطلاعاتی یک سازمان ارائه و ترویج می‌دهد. این سرمایه اطلاعاتی شامل اسناد، پایگاه داده‌ها، سیاست‌ها، رویه‌ها، تجربه‌های نامضبوط قبلی و تجربیات افراد است" (Yang and Lynch, 2004, p. 30).

اسکایرم (Skyrme, 2003 in Ralph, 2008, p. 29) مدیریت دانش را "مدیریت نظام مند و صریح از دانش حیاتی و فرایندهای مرتبط با آن از جمله خلق، جمع‌آوری، سازماندهی، اشاعه، استفاده و بهره‌برداری می‌داند. مدیریت دانش نیازمند تبدیل دانش شخصی به دانش سازمانی است که به‌طورگسترده در سرتاسر سازمان به اشتراک گذاشته و به‌طور مناسب به کارگرفته می‌شود".

آن چنان که از تعریف‌های پیش گفته می‌توان نتیجه گرفت که دستمایه بنیانی این تعریف‌ها دانش است. دانش مفهومی جدید نیست و بخشی از ادراک و تجربه انسانی است. چالش کنونی دانش درک نظری و عملی این مفهوم است. امروزه هر بحثی در مورد دانش به سرعت به شکل‌گیری مشکل چگونگی تعریف دانش می‌انجامد. متخصصان درباره تعریف و ماهیت دانش نظرهای متفاوتی دارند. داشتن درکی روشن از ماهیت مدیریت دانش که دستمایه اصلی آن دانش است، ضروری می‌باشد. به باور آلی (Aali, 2002) در فایرستون و مک‌الروی² (1387، ص. 13) چگونگی تعریف دانش، چگونگی اداره کردن آن را تعیین می‌کند.

داونپورت و پروساک³ دانش را این گونه تشخیص می‌دهند: "مخلوطی سیال از تجربه‌ها، ارزش‌ها، اطلاعات موجود و نگرش‌های کارشناسی نظام یافته است که چارچوبی برای ارزشیابی و بهره‌گیری از تجربه‌ها اطلاعات جدید به دست می‌دهد" (داونپورت و پروساک، 1379، ص. 21).

ویلسون (Wilson, 2002) به عنوان یکی از مخالفان سرسخت مدیریت دانش، دانش را این گونه بیان می‌کند: دانش آن چیزی است که ما می‌دانیم و شامل فرایندهای ذهنی از درک، فهم و یادگیری است. دانش تنها در ذهن است ولی با دنیای بیرون از ذهن و با دیگران تعامل دارد.

¹ Gartner Group² Fireston & McElroy³ Davenport & Prusak

دانش از اطلاعات مشتق شده، بنابراین، از آن غنی‌تر و معنی‌دارتر است. دانش شامل خبرگی، آگاهی و درک کسب شده به روش تجربه یا مطالعه است. همچنین، دانش از مقایسه، شناسایی مستمر و ارتباط‌ها به دست می‌آید (National Library for Health, 2005, p. 3).

به‌طور کلی پنداشتن دانش به عنوان مجموعه‌ای از اطلاعات، ناشی از عدم درک واقعی دانش است. زیرا مفهوم دانش با عنصر انسانی گره خورده و در بیشتر این تعریف‌ها عنصر انسانی همچون حلقه‌ای گمشده است. خاستگاه اصلی دانش عنصر انسانی است نه مجموعه‌ای از اطلاعات یا هر چیز دیگر که باید در تعریف‌ها به آن توجه شود.

بیشتر مدل‌های نمایش داده شده در زمینه مدیریت دانش از نظر محتوایی شبیه یکدیگرند، ولی دارای واژه‌ها و مرحله‌هایی با ترکیب‌های متفاوت هستند. نکته‌ای که تا اندازه‌ای در بیشتر این مدل‌ها به چشم می‌خورد تاکید بر استفاده و به کارگیری دانش است و دیگر مرحله‌ها به منزله مقدمه‌ای برای ایجاد بسترهای لازم به منظور استفاده از دانش می‌باشد. مدل‌های موجود در زمینه پیاده‌سازی مدیریت دانش شامل مدل‌های نوناکا و تاکه‌اوجی¹، هیکس²، ویگ³، روگلس⁴، وگمن⁵، نیومن و کونارد⁶، بکوویتز و ویلیامز⁷، بک‌من⁸ و جز این‌ها است (افرازه 1384، ص. 38).

مدل بکوویتز و ویلیامز از یک سو به دلیل توسعه و گسترش بهتر مرحله‌های پیاده‌سازی مدیریت دانش و از سوی دیگر مناسبت‌تر بودن آن برای محیط‌های غیرانتفاعی انتخاب شد. مدل بکوویتز و ویلیامز شامل هفت مولفه: یافتن⁹، به کارگیری¹⁰، یادگیری¹¹، تسهیم¹²، ارزیابی¹³، ایجاد/نگهداری¹⁴ و حذف¹ دانش است. توصیف این مولفه‌ها عبارتند از:

¹ Nonaka & Takeuchi

² Hicks

³ Wiig

⁴ Ruggles

⁵ Weggeman

⁶ Newman & Conard

⁷ Bukowitz & Williams

⁸ Beckman

⁹ Get

¹⁰ Use

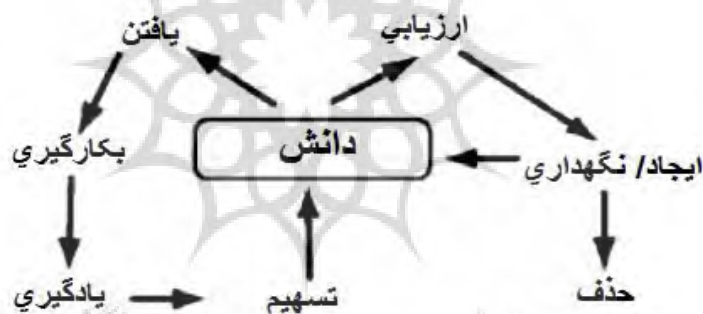
¹¹ Learn

¹² Contribute

¹³ Assess

¹⁴ Build/ Sustain

1. یافتن دانش: یافتن، شناسایی، و سازماندهی دانش مرتبط با نیاز، شناسایی دانش درون و بیرون از سازمان؛
2. به کارگیری دانش: استفاده از دانش‌های موجود در تصمیم‌گیری‌ها و حل مسائل؛
3. یادگیری دانش: جمع‌آوری تجربه‌ها و آموخته‌ها از فعالیت‌های قبلی و یادگیری و کاربرد آن در فعالیت‌ها یا موقعیت‌های آتی؛
4. تسهیم دانش: اشتراک دانش موجود و انتقال آن به محل مورد نیاز یا فرد متقاضی؛
5. ارزیابی دانش: ارزیابی دانش موجود و نیازهای دانش فعلی و آتی سازمان؛
6. ایجاد/نگهداری دانش: ایجاد محیطی به منظور تولید دانش جدید و ذخیره کردن آن با کمک فناوری‌های مناسب؛
7. حذف دانش: حذف دانش بیهوده و بدون کاربرد و یا ایجاد مخزنی برای آنها (آتشک و ماه زاده، 1388، ص. 436-437).

شکل 1. مدل بکوویتز و ویلیامز

در پیوند با موضوع پیاده‌سازی مدیریت دانش در بافت‌های مختلف پژوهش‌های زیادی صورت گرفته است که ناشی از درک اهمیت و ارزش دانش و مدیریت آن است. در پیوند با پژوهش حاضر، پژوهش‌های بی‌شماری در داخل و خارج از کشور انجام شده است. با بررسی کوتاهی بر این پژوهش‌ها روشن شد که بیشتر

¹ Divest

این پژوهش‌ها در آغاز بر قلمروهای تجاری و سازمانی متمرکز بود و سپس به دیگر قلمروها از جمله آموزش عالی، دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها راه یافت. از آنجا که بیشتر توجه و تمرکز پژوهش حاضر دانشگاه‌ها و کتابخانه‌های دانشگاهی است، بنابراین به پژوهش‌های مشابهی که در این بافت صورت گرفته اشاره می‌گردد.

ابزری و کرمانی القریشی (1384) به بررسی متغیرهای گردآوری اطلاعات، ذخیره اطلاعات، سازماندهی دانش، توزیع دانش، پالایش همیشگی دانش موجود و استفاده از دانش در شرکت سهامی ذوب آهن اصفهان پرداخت. نتیجه این پژوهش نشان داد که میانگین نمره‌های زمینه‌های لازم برای پیاده‌سازی مدیریت دانش در شرکت سهامی ذوب آهن، در هر شش متغیر مورد بررسی کمتر از اندازه متوسط است.

خاتمیان‌فر (1386) در پژوهش خود به بررسی وضعیت به اشتراک‌گذاری دانش بر پایه مدل نوناکا و تاکه‌اوجی در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که به طور کلی وضعیت زیرساختی اشتراک دانش در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی مناسب است. مصداق‌های در پیوند با سه گروه از فعالیت‌هایی که به اشتراک دانش کمک می‌کند (آموزش، بهره‌گیری از فناوری اطلاعات، و فعالیت‌های رسمی و غیررسمی) در کتابخانه مرکزی آستان قدس دیده شد. ولی، در پیوند با گروه چهارم (سیاست‌ها و راهبردها برای نهادینه کردن اشتراک دانش) مصداق‌هایی یافت نشد. همچنین، میزان بهره‌گیری کتابداران از این سازوکارها در دو مرحله اجتماعی‌سازی و ترکیب، از میزان استفاده از سازوکارهای موجود در مرحله برونی‌سازی بیشتر بود.

لاریجانی و نوری‌اصل (1387) به بررسی وضعیت مدیریت دانش در چهار حلقه خلق، سازماندهی، اشاعه و به‌کار بستن دانش در کتابخانه‌های عمومی استان آذربایجان شرقی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که بالاترین میانگین در زمینه حلقه کاربرد دانش (3/63) و پایین‌ترین میانگین در زمینه حلقه تبادل دانش (2/92) است. میانگین دو حلقه خلق و سازماندهی دانش به ترتیب 3/15 و 3/07 است. بنابراین، وضعیت متوسط برای سه حلقه و پایین‌تر از متوسط برای یک حلقه نشان از وضعیت نه‌چندان مطلوب ولی، امیدوارکننده مدیریت دانش در این کتابخانه‌ها دارد.

عطاپور (1388) با بررسی وضعیت مدیریت دانش در فرایند چرخه آن (ایجاد، اشاعه، ذخیره و به‌کارگیری)، به تاثیر مهارت‌های کتابداران (مهارت‌های اجتماعی، تجاری، مدیریتی و تخصصی) و عامل‌های سازمانی (فرهنگ سازمانی، ساختار سازمانی، فناوری‌های ارتباطی، منابع انسانی و آموزش) در کتابخانه مرکزی

دانشگاه های تهران پرداخت. نتیجه پژوهش او نشان داد که کتابخانه های دانشگاهی شهر تهران در جنبه های مختلف چرخه مدیریت دانش، در وضعیت مناسبی قرار ندارد و همگی پایین تر از میانگین قرار دارند.

حسین زاده (1389) در پژوهش خود به بررسی میزان کاربست مدیریت دانش و مقایسه آن در کتابخانه های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و تبریز از نظر کتابداران پرداخت. نتیجه پژوهش نشان داد که میزان کاربست مدیریت دانش در کتابخانه های دانشگاه های علوم پزشکی اصفهان و تبریز به غیر از مولفه خلق دانش مناسب نیست. میانگین خلق دانش در هر دو دانشگاه بالاتر از اندازه متوسط و میانگین ذخیره و نشر دانش در هر دو دانشگاه پایین تر از متوسط است. همچنین، میانگین کاربرد دانش در کتابخانه های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان پایین تر از اندازه متوسط و در کتابخانه های دانشگاه علوم پزشکی تبریز بالاتر از متوسط می باشد.

ماپونیا (Maponya, 2004) در پژوهشی با عنوان "فعالیت های مدیریت دانش در کتابخانه های دانشگاهی: مطالعه موردی دانشگاه ناتال" به بررسی وضعیت مدیریت دانش در کتابخانه های دانشگاه ناتال آفریقای جنوبی پرداخت. هدف از پژوهش او درک وضعیت مدیریت دانش موجود و ایجاد روش هایی است که کتابداران این دانشگاه با تجهیز به مدیریت دانش بتوانند در خدمات خود ارزش افزوده ایجاد کنند. پژوهشگر در پی بررسی مولفه هایی همچون سیاست ها و راهبردها، رهبری، اشتراک دانش و نگهداری دانش بود. یافته ها نشان داد که در کتابخانه های دانشگاه ناتال از عامل های یاد شده، تنها اشتراک دانش به صورت غیررسمی، غیرنظام مند و از طریق خبرنامه ها و همکاری در کارهای گروهی در وضعیت طبیعی قرار دارد. همچنین، هیچ نوع خط مشی و راهبرد ویژه ای درباره مدیریت دانش وجود ندارد.

الحمداد و دیگران (Alhammad et al., 2009) در پژوهشی به بررسی اشتراک دانش در دانشگاه های اردن پرداختند. این پژوهشگران برای سنجش اشتراک دانش هفت مولفه ارتباط های دو جانبه، روندهای کاری سازمان، حس همبستگی، خلاقیت، احساس مثبت به اشتراک دانش، اشتیاق به اشتراک دانش و داشتن رفتار اشتراک دانش را تعیین کرده اند. یافته ها نشان داد که کارمندان آموزشی نسبت به کارمندان اداری تمایل کمتری به اشتراک دانش دارند. کارمندان آموزشی علاقه کمتری در ارتباط های دو سویه، انجام کارهای گروهی و انگیزه اشتراک دانش خود دارند. افزون بر این، کارمندان جوان به داشتن خلاقیت در کار خود تشویق نمی شوند. در مورد تحلیل عامل های دموگرافیک نیز، هیچ گونه ارتباطی میان کارمندان مرد و زن در اشتراک دانش یافت نشد.

نتیجه‌گیری از پیشینه پژوهش

با جریان‌شناسی و بررسی پژوهش‌های انجام شده در این قلمرو می‌توان آنها را در چهار دسته کلی خلاصه کرد:

1. پژوهش‌های در پیوند با زیرساخت‌های اولیه مدیریت دانش: در این پژوهش‌ها تمرکز بر بررسی شرایط و بسترهای لازم برای انجام پیاده‌سازی مدیریت دانش است، مانند لاریجانی و نوری‌اصل (1387) و حسین‌زاده (1389).

2. پژوهش‌های در پیوند با فرایندها و رویکردها: در این پژوهش‌ها تمرکز بر سبک‌ها، اعمال فرایندی در اشتراک دانش، معرفی رویکردها و موضوع‌های نظری مدیریت دانش است، مانند الحماد و دیگران (Alhammad et al., 2009) و مایونیا (Maponya, 2004).

3. پژوهش‌های در پیوند با فناوری‌های مدیریت دانش: در این پژوهش‌ها تمرکز بر به‌کارگیری و بررسی فناوری‌های مدیریت دانش در موقعیت‌های مختلف و سنجش آنها است، مانند مفیدی و سنیمان¹ (1385)، رودریگز و دیگران (Rodrigues et al., 2006).

4. پژوهش‌های در پیوند با عنصر انسانی: در این پژوهش‌ها تمرکز بر عنصر انسانی، مدیریت منابع انسانی در فعالیت‌های مدیریت دانش، نقش آنها در شکل‌گیری درست مدیریت دانش و تشکیل جامعه‌های کاری است، مانند شان هونگ (Shanhong, 2000).

با توجه به آنچه گفته شد، می‌توان خلاءهای پژوهشی را دید. بیشتر پژوهش‌ها بر فرایندها و زیرساخت‌ها انجام شده است. یکی از موردهایی که در مدیریت دانش به آن کمتر پرداخته شده، مدل‌ها و کاربرد آنها در پیاده‌سازی مدیریت دانش است. بنابراین، این قلمرو از مدیریت دانش نیازمند انجام پژوهش‌های بیشتری می‌باشد. پژوهش حاضر در راستای این هدف و مسئله شکل گرفت. همچنین، از آنجا که اندک پژوهش‌های انجام شده بر مدل نوناکا و تاکه‌اوچی تمرکز داشته‌اند، توجهی به دیگر مدل‌ها نشده است. از این رو، بررسی و پیاده‌سازی چنین مدل‌هایی ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین، پژوهش حاضر مدل بکوویتز و ویلیامز را به‌عنوان

¹ Maphidi & Snyman

مدلی مناسب برای پیاده‌سازی مدیریت دانش در محیط‌های غیرانتفاعی همچون کتابخانه‌های دانشگاهی برگزیده است. آنچه که باعث تمایز این پژوهش با دیگر پژوهش‌ها می‌شود، بسط و امکان بررسی بیشتر این مدل است.

تعریف‌های عملیاتی

در پژوهش حاضر منظور از امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش، میانگین نمره‌های نمونه آماری به پرسشنامه پژوهشگر ساخته‌شده چهار و پنج پرسشی بر پایه مدل بکوویتز و ویلامز در مقیاس پنج درجه ای لیکرت است. همچنین، منظور از کتابخانه‌های دانشگاهی، تمام کتابخانه‌هایی می‌باشد که در هر سه دانشگاه اصفهان، صنعتی اصفهان، و علوم پزشکی اصفهان در قالب بیمارستانی، دانشکده‌ای، و مرکزی بوده که مخاطبان آنها اعضای هیئت علمی، دانشجویان، و کارکنان دانشگاه است. هدف از کتابدار، تمامی کارکنانی است که در کتابخانه‌های دانشگاه‌های اصفهان، صنعتی اصفهان، و علوم پزشکی اصفهان به‌عنوان کتابدار، خواه دارای مدرک کتابداری یا غیرکتابداری، در سال 1388-1389 مشغول به فعالیت می‌باشند.

طرح پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کتابداران کتابخانه‌های مرکزی، دانشکده‌ای و بیمارستانی سه دانشگاه بزرگ دولتی شهر اصفهان یعنی دانشگاه اصفهان، دانشگاه صنعتی اصفهان و دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی 1388-1389 است (197 نفر). گفتنی است شهر اصفهان دارای دو دانشگاه پیام نور و دانشگاه جامع علمی - کاربردی نیز می‌باشد که به علت نداشتن استانداردهای اولیه از جامعه پژوهش کنار گذاشته شد. به‌منظور تعیین حجم نمونه، در آغاز مطالعه‌ای مقدماتی بر 30 نفر از آزمودنی‌ها انجام گرفت و واریانس جامعه محاسبه گردید. سپس از فرمول نمونه‌گیری عمومی کوکران استفاده شد که در نهایت تعداد 138 نفر از میان اعضای جامعه به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای¹ انتخاب شدند. همچنین، به منظور جلوگیری از کاهش حجم نمونه و عدم برگشت تعدادی از پاسخنامه‌ها، تعداد 145 پرسشنامه در میان کتابداران پخش شد. سرانجام، 127 پاسخنامه معادل 92/02% از کتابداران دریافت گردید.

¹ Random stratified sampling

در پژوهش حاضر به منظور بررسی امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش از پرسشنامه استفاده شد. این پرسشنامه، پژوهشگر ساخته و دارای 45 گویه بر پایه مولفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز بود. پرسشنامه پیش‌گفته دیدگاه‌های کتابداران را درباره یافتن دانش (7 گویه)، به کارگیری دانش (6 گویه)، یادگیری دانش (5 گویه)، تسهیم دانش (9 گویه)، ارزیابی دانش (5 گویه)، ایجاد/نگهداری دانش (9 گویه) و حذف دانش (4 گویه) با طیف پنج درجه‌ای لیکرت (از خیلی کم تا خیلی زیاد) اندازه‌گیری می‌کرد. همچنین، پرسش‌هایی در مورد جنسیت، رشته تحصیلی، سابقه اشتغال، سطح تحصیلات، نوع کار، و نوع کتابخانه در آغاز پرسشنامه مطرح شد. رویای صورتی پرسشنامه با استفاده از نظر متخصصان این قلمرو (8 نفر) بررسی و بر پایه آن ویرایش‌هایی انجام گرفت. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آن برای مولفه‌های مختلف از 0/7 تا 0/85 بود. در پژوهش حاضر امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش از طریق میانگین نمره‌های نمونه آماری در پرسشنامه پیش‌گفته، اندازه‌گیری شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های پاسخنامه، از نرم افزار آماری SPSS 16 در دو سطح توصیفی و استنباطی استفاده شد. در سطح آمار توصیفی از فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، واریانس و انحراف معیار استفاده شد. در سطح آمار استنباطی نظر به اینکه استفاده از آزمون پارامتریک نیازمند اطمینان از نرمال بودن توزیع داده‌ها بود، در آغاز آزمون کولموگروف-سمیرنوف اجرا و پس از آن برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های t تک نمونه‌ای، t^2 هتلینگ¹، تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا)²، و آزمون تعقیبی شفه³ استفاده شد. آزمون t تک نمونه‌ای برای معنادار بودن تفاوت میان میانگین نمونه‌ها به کار می‌رود در این حالت تنها یک جامعه و یک نمونه وجود دارد (واگان، 1384، ص. 170). از این آزمون برای تعیین امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز استفاده شد. آزمون t^2 هتلینگ نیز برای بررسی معنادار بودن اختلاف میانگین میان متغیرهای مدل بکوویتز و ویلیامز استفاده شد. در این پژوهش بالاترین نمره شاخص‌ها 5، کمترین آن 1 و میانگین پرسش‌ها 3 است.

¹ Hotelling² MANOVA³ Scheffe

تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارائه یافته‌ها

در این بخش، نخست نتیجه به دست آمده از تجزیه و تحلیل متغیرهای جمعیت شناختی پرسشنامه ارائه می‌گردد. سپس، به تجزیه و تحلیل پرسش‌های پرسشنامه پرداخته می‌شود.

تجزیه و تحلیل عامل‌های جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها نشان داد که 50 نفر (39/37%) از آزمودنی‌ها در دانشگاه اصفهان، 25 نفر (19/69%) در دانشگاه صنعتی اصفهان، و 52 نفر (40/94%) در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بودند. همچنین، 81/1% از آزمودنی‌ها زن، و بقیه مرد؛ 40/94% از آزمودنی‌ها در کتابخانه مرکزی، 50/4% در کتابخانه‌های دانشکده‌ای و 8/66% در کتابخانه‌های بیمارستانی اشتغال داشتند. 71/65% از آزمودنی‌ها دارای تحصیلات کتابداری و اطلاع‌رسانی و بقیه غیرکتابداری بودند. 27/56% از آزمودنی‌ها در بخش خدمات فنی، 60/63% در بخش خدمات عمومی و 11/81% در بخش مدیریت یا سرپرستی مشغول به فعالیت بودند. همچنین، 7/09% از آزمودنی‌ها دارای تحصیلات دیپلم، 6/3% کاردانی، 72/44% کارشناسی و 14/17% کارشناسی ارشد بودند. در نهایت 22/84% از آزمودنی‌ها دارای سابقه کاری کمتر از 6 سال، 33/07% میان 7 تا 12 سال، 21/26% 13 تا 18 سال، 17/32% 19 تا 24 سال و 5/51% بیش از 25 سال بودند.

پرسش 1. تا چه میزان پیاده‌سازی "یافتن دانش" در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان امکان‌پذیر است؟

جدول 1. نتیجه آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین با میانگین فرضی (X=3)

پرسش اول	میانگین	اختلاف میانگین	انحراف معیار	t	P
یافتن دانش	3/07	0/079	0/531	1/68	0/095

نتیجه آزمون t تک متغیره در جدول 1 نشان داد، P به دست آمده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای 0/05 بزرگتر و اختلاف دیده شده معنادار نیست ($P > 0/05$). همچنین، با توجه به میانگین دیده شده، پاسخگویان بر این باور بودند که امکان پیاده‌سازی یافتن دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بالاتر از اندازه متوسط است.

پرسش 2. تا چه میزان پیاده‌سازی "به کارگیری دانش" در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان امکان‌پذیر

است؟

جدول 2. نتیجه آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین با میانگین فرضی ($X=3$)

P	t	انحراف معیار	اختلاف میانگین	میانگین	پرسش دوم
0/285	1/073	0/569	0/064	3/064	به کارگیری دانش

نتیجه آزمون t تک متغیره در جدول 2 نشان داد، P به دست آمده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای 0/05 بزرگتر و اختلاف دیده شده معنادار نیست ($P>0/05$). همچنین، با توجه به میانگین به دست آمده، پاسخگویان بر این باور بودند که امکان پیاده‌سازی و به کارگیری دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بالاتر از اندازه متوسط است.

پرسش 3. تا چه میزان پیاده‌سازی "یادگیری دانش" در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان امکان‌پذیر است؟

جدول 3. نتیجه آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین با میانگین فرضی ($X=3$)

P	t	انحراف معیار	اختلاف میانگین	میانگین	پرسش سوم
0/001	-6/55	0/725	-0/422	2/57	یادگیری دانش

نتیجه آزمون t تک متغیره در جدول 3 نشان داد، P به دست آمده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای 0/05 کوچکتر و اختلاف دیده شده معنادار است ($P<0/05$). همچنین، با توجه به میانگین به دست آمده، پاسخگویان بر این باور بودند که امکان پیاده‌سازی یادگیری دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان پایین‌تر از اندازه متوسط است.

پرسش 4. تا چه میزان پیاده‌سازی "تسهیم دانش" در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان امکان‌پذیر است؟

جدول 4. نتیجه آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین با میانگین فرضی ($X=3$)

P	t	انحراف معیار	اختلاف میانگین	میانگین	پرسش چهارم
0/001	-6/225	0/618	-0/341	2/65	تسهیم دانش

داده‌های جدول 4 نشان داد، P به دست آمده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای 0/05 کوچکتر و اختلاف دیده شده معنادار است ($P<0/05$). همچنین، با توجه به میانگین به دست آمده، پاسخگویان بر این باور

بودند که امکان پیاده‌سازی تسهیم دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان پایین تر از اندازه متوسط است.

پرسش 5. تا چه میزان پیاده‌سازی "ارزیابی دانش" در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان امکان پذیر است؟

جدول 5. نتیجه آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین با میانگین فرضی ($X=3$)

P	t	انحراف معیار	انحراف میانگین	میانگین	پرسش پنجم
0/001	-3/875	0/804	-0/276	2/72	ارزیابی دانش

نتیجه آزمون t تک متغیره در جدول 5 نشان داد، P به دست آمده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای 0/05 کوچکتر و اختلاف دیده شده معنادار است ($P<0/05$). همچنین، با توجه به میانگین به دست آمده، پاسخگویان بر این باور بودند که امکان پیاده‌سازی ارزیابی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان پایین تر از اندازه متوسط است.

پرسش 6. تا چه میزان پیاده‌سازی "ایجاد/نگهداری دانش" در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان امکان پذیر است؟

جدول 6. نتیجه آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین با میانگین فرضی ($X=3$)

P	t	انحراف معیار	انحراف میانگین	میانگین	پرسش ششم
0/001	-5/514	0/649	-0/317	2/68	ایجاد/نگهداری دانش

نتیجه آزمون t تک متغیره جدول 6 نشان داد، P به دست آمده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای 0/05 کوچکتر و اختلاف دیده شده معنادار است ($P<0/05$). همچنین، با توجه به میانگین به دست آمده، پاسخگویان بر این باور بودند که امکان پیاده‌سازی ایجاد/نگهداری دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان پایین تر از اندازه متوسط است.

پرسش 7. تا چه میزان پیاده‌سازی "حذف دانش" در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان امکان پذیر است؟

جدول 7. نتیجه آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین با میانگین فرضی (X=3)

پرسش هفتم	میانگین	انحراف میانگین	انحراف معیار	t	P
حذف دانش	2/57	-0/42	0/811	-5/844	0/001

نتیجه آزمون t تک متغیره در جدول 7 نشان داد، P به دست آمده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای 0/05 کوچکتر و اختلاف دیده شده معنادار است ($P < 0/05$). همچنین، با توجه به میانگین به دست آمده، پاسخگویان بر این باور بودند که امکان پیاده‌سازی حذف دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان پایین‌تر از اندازه متوسط است.

پرسش 8. آیا امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز به طور یکسان وجود دارد؟

برای پاسخ به پرسش هشت لازم است مشخص شود که آیا میان مولفه‌های مدل پیش گفته در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین، از آزمون t^2 هتلینگک استفاده شد.

جدول 8. مقایسه میانگین مولفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان

مولفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز	میانگین	انحراف معیار
یافتن دانش	3/07	0/531
به کارگیری دانش	3/064	0/569
یادگیری دانش	2/57	0/725
تسهیم دانش	2/65	0/618
ارزیابی دانش	2/72	0/804
ایجاد/نگهداری دانش	2/68	0/649
حذف دانش	2/57	0/811

$$t^2 = 38/927$$

$$F = 6/673$$

$$P = 0/00$$

بر پایه یافته‌های جدول 8، P به دست آمده در سطح $P \leq 0/05$ معنادار می‌باشد. یعنی تفاوت میان میانگین مولفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز معنادار است. بنابراین، امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز به طور یکسان وجود ندارد. همچنین، یافته‌ها نشان داد

که بیشترین امکان موجود در پیوند با یافتن دانش با میانگین $3/07$ و کمترین امکان در زمینه یادگیری و حذف دانش با میانگین $2/57$ است.

پرسش 9. آیا تفاوتی میان هر یک از متغیرهای جمعیت‌شناختی (جنسیت، رشته تحصیلی، سابقه اشتغال و غیره) و دیدگاه کتابداران در پیوند با امکانات لازم برای پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر پایه مدل بکویتز و ویلیامز وجود دارد؟

برای تعیین معناداری میانگین نمره‌های آزمودنی‌ها بر پایه عامل‌های جمعیت‌شناختی (جنسیت، رشته‌ی تحصیلی، سابقه اشتغال، سطح تحصیلات، نوع کار، و نوع کتابخانه) از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) استفاده شد. همان‌طور که در جدول 9 دیده می‌شود، اختلاف دیده شده میان میانگین آزمودنی‌ها بر پایه عامل‌های جمعیت‌شناختی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($P > 0/05$) با این وجود، در عامل سطح تحصیلات اگر چه به‌طور کلی تفاوت معنادار نبود ولی در مولفه تسهیم و ارزیابی دانش تفاوت معنادار ($P < 0/05$) دیده شد. برای تعیین منبع این تفاوت از آزمون تعقیبی شفه استفاده شد که در جدول 10 دیده می‌شود. نتیجه این آزمون نشان داد میان دیدگاه کتابداران با سطح تحصیلات دیپلم نسبت به کارشناسی ارشد تفاوت معناداری وجود دارد. به‌سختی دیگر کتابداران با سطح تحصیلات دیپلم امکان پیاده‌سازی تسهیم و ارزیابی دانش را نسبت به کتابداران با سطح تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد بیشتر می‌دانند.

جدول 9. آماره بر حسب عامل‌های جمعیت‌شناختی با توجه به مولفه‌های پژوهش (مانوا)

P	F	عامل‌های جمعیت‌شناختی
2/73	1/26	جنسیت
0/255	1/302	رشته تحصیلی
0/144	1/29	سابقه
0/184	1/28	سطح تحصیلات
0/931	0/501	نوع کار
0/28	1/164	نوع کتابخانه

جدول 10. مقایسه زوجی اختلاف میانگین نمره امکان تسهیم و ارزیابی دانش با توجه به سطح تحصیلات

متغیر	سطح تحصیلات	P	اختلاف میانگین
تسهیم دانش	دیپلم ← کارشناسی	0/011	0/709
	دیپلم ← کارشناسی ارشد	0/043	0/706
ارزیابی دانش	دیپلم ← کارشناسی	0/029	0/834
	دیپلم ← کارشناسی ارشد	0/031	0/966

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان داد که به جز دو مولفه یافتن و به کارگیری دانش، تمام مولفه‌ها کمتر از اندازه متوسط بوده و در وضعیت مناسبی قرار ندارند. تحلیل و آزمون کل مولفه‌ها یا به نوعی مدل بکوویتز و ویلیامز نشان داد که P به دست آمده (0/00) از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای 0/05 کوچکتر و اختلاف دیده شده معنادار است ($P < 0/05$). همچنین، با توجه به میانگین به دست آمده (19/36) نسبت به میانگین فرضی ($X=21$)، پاسخگویان بر این باور بودند که امکان پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان بر پایه مدل بکوویتز و ویلیامز پایین‌تر از اندازه متوسط است و در وضعیت مناسبی قرار ندارد. بنابراین، نیاز به توجه بیشتر به امکانات و زیرساخت‌های مناسب در این سه دانشگاه برای پیاده‌سازی برنامه‌های مدیریت دانش است. یکی از چالش‌های بنیانی در پیاده‌سازی مدیریت دانش در دانشگاه‌ها نبود فرهنگ اشتراک دانش می‌باشد که ناشی از نداشتن فرهنگ سازمانی مناسب است. عامل‌های فرهنگی و انسانی بیشترین نقش را در پیاده‌سازی اصولی برنامه‌های مدیریت دانش دارند که نیازمند توجه بیشتر به این امر است.

یافته‌های این پژوهش در مقایسه با پژوهش‌های مشابه نشان داد که با بیشتر آنها در یک راستا می‌باشد. مولفه یافتن و به کارگیری دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان در وضعیت مناسبی قرار دارد، که با پژوهش لاریجانی و نوراصل (1387) همخوانی دارد. مولفه تسهیم دانش که مهمترین مولفه و به نوعی مرکز ثقل برنامه‌های مدیریت دانش است در کتابخانه‌های دانشگاه‌های شهر اصفهان در وضعیت مناسبی قرار ندارد. بیشتر سازمان‌ها نیز در تسهیم دانش به علت نداشتن فرهنگ سازمانی مناسب با مشکل مواجه هستند که نیازمند برنامه‌ریزی و توجه جدی است. تسهیم دانش نیاز به ایجاد بستر و زمینه مناسبی دارد که کتابداران بتوانند دانش خود را به اشتراک بگذارند. این مولفه با پژوهش‌های

حسین زاده (1389)، عطاپور (1388)، لاریجانی و نوری اصل (1387)، ابزری و کرمانی القریشی (1384)، و الحماد و دیگران (Alhammad et al., 2009) همخوانی دارد.

مولفه ارزیابی دانش در کتابخانه‌های دانشگاه‌های شهر اصفهان در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. این نتیجه نیز با پژوهش ابزری و کرمانی‌القریشی (1384) در یک راستا قلمداد می‌شود. این مولفه نیاز به تعیین معیارهای مناسب برای ارزیابی دانش موجود و آتی مورد نیاز هر بخش و واحد به طور مجزا دارد. همچنین، مولفه ایجاد/نگهداری دانش که در کتابخانه‌های دانشگاه‌های شهر اصفهان در وضعیت مطلوبی قرار ندارد، با پژوهش‌های عطاپور (1388)، ابزری و کرمانی‌القریشی (1384)، و مایونیا (Maponia, 2004) در یک راستا می‌باشد. با استفاده از فناوری، وضعیت نگهداری و ذخیره دانش تا اندازه‌ای مناسب است. ولی، ایجاد و خلق دانش بیشتر با عامل‌های انسانی سر و کار دارد که مسئولان باید به این مسئله توجه داشته باشند.

همچنین، نتیجه عامل‌های جمعیت‌شناختی نشان داد که اختلاف دیده شده میان میانگین آزمودنی‌ها بر پایه جنسیت، رشته تحصیلی، سابقه اشتغال، سطح تحصیلات، نوع کار و نوع کتابخانه در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اصفهان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($P > 0/05$). تنها در عامل سطح تحصیلات در مولفه تسهیم و ارزیابی دانش تفاوت معناداری دیده شد ($P < 0/05$). به سخنی دیگر، کتابداران با سطح تحصیلات دیپلم امکان پیاده‌سازی تسهیم و ارزیابی دانش را نسبت به کتابداران با سطح تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد بیشتر می‌دانند. این امر می‌تواند ناشی از نبود درک و آگاهی کتابدارانی که دارای تحصیلات کتابداری نیستند، نسبت به مبحث دانش و مدیریت دانش باشد. همچنین، می‌توان چنین نتیجه گرفت که کتابداران دارای مدرک کتابداری به علت درک دانش و اطلاعات، بهتر توان اجرا و مدیریت برنامه‌های مدیریت دانش را دارند.

با توجه به اهمیت روز افزون دانش در سازمان‌هایی همچون دانشگاه‌ها، مدیریت دانش ابزاری بسیار سودمند برای بهره‌مندی از مزایای آن خواهد بود. همچنین، کتابخانه‌های دانشگاهی با استفاده از برنامه‌های مدیریت دانش می‌توانند از دانش کتابداران، اطلاعات و دانش موجود در مخزن‌های سازمانی بهترین سود را ببرند. یکی از بهترین بخش‌های کتابخانه که می‌تواند از برنامه‌های مدیریت دانش استفاده کند، بخش مرجع و خدمات فنی (فهرست‌نویسی و رده‌بندی) است زیرا در این بخش به علت کارهای تخصصی بیشتر می‌توان با اعمال فعالیت‌های مدیریت دانش، موجب تسهیل اشتراک دانش شد. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با اجرای

صحیح برنامه‌های مدیریت دانش می‌توانند ارائه خدمات خود را بهبود داده و نیازهای اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان را بهتر برآورده سازند. بنابراین، پیشنهادهای کاربردی در پیوند با مولفه‌های پژوهش بیان می‌گردد:

- توجه بیشتر به مشارکت کتابداران در حل مسائل و تصمیم‌گیری‌ها؛
- برگزاری دوره‌های ضمن خدمت، برنامه‌های آموزشی مناسب، پیوند مستمر با گروه‌های کتابداری؛
- ایجاد مشوق‌های مادی (افزایش حقوق، ترفیع شغلی) و غیرمادی (تشویق، احترام) برای تسهیم دانش، پشتیبانی مدیریت از تسهیم دانش، ایجاد فرهنگ تسهیم دانش؛
- تعیین سنجه‌های کیفی ارزیابی دانش، تعیین شکل و نوع دانش مورد نیاز هر یک از بخش‌ها؛
- ایجاد مکان‌هایی برای تعامل غیررسمی و دوستانه، استفاده بهینه از کارمندان با تجربه و به ویژه افراد نزدیک به بازنشستگی؛
- دنبال کردن فرایند روزآمدی منابع دانش، ایجاد شاخص معینی برای حذف موردهای بدون کاربرد.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

- در ادامه پیشنهادهایی که در پیوند با پژوهش حاضر است، ارائه می‌شود:
- امکان‌سنجی پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دیگر دانشگاه‌های کشور؛
- بررسی تطبیقی دو مدل پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی و تعیین تفاوت آن؛
- بررسی مانع‌ها و مشکل‌های پیاده‌سازی برنامه‌های مدیریت دانش در محیط‌های دانشگاهی؛
- بررسی و تعیین اثر فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در اشتراک دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی.

کتابنامه

- آتشک، محمد، و ماه زاده، پریسا (1388). روش‌شناسی فرایند مدل‌های استقرار مدیریت دانش به منظور ارایه روشی تلفیقی. در مجموعه مقالات دومین همایش ملی مدیریت دانش و علوم اطلاعات: پیوندها و برهم‌کنش‌ها (ص. 419-447)، 10-11 بهمن 1388، تهران، ایران. تهران: کتابدار.
- ابزری، مهدی، و کرمانی‌القریشی، محمدرضا (1384). امکان‌سنجی استقرار مدیریت دانش در صنعت فولاد کشور: مورد مطالعه شرکت ذوب آهن اصفهان. مجله دانشکده علوم اداری و اقتصادی دانشگاه اصفهان، 17(3)، 121-138.
- افرازه، عباس (1384). مدیریت دانش: مفاهیم، مدل‌ها، اندازه‌گیری و پیاده‌سازی. تهران: دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
- تاونلی، چارلز تی. (1380). مدیریت دانش و کتابخانه‌های دانشگاهی. (ترجمه مهدی خادهمیان). کتابداری و اطلاع‌رسان، 4(3)، 99-120.
- حسین‌زاده، اکبر (1389). مقایسه میزان کاربست مدیریت دانش در بین کارکنان کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی اصفهان و تبریز بر اساس مدل همیسیگ. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، 1389).
- خاتمیان فر، پریسا (1386). بررسی وضعیت، شیوه‌ها و عوامل موثر بر اشتراک دانش در سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی، 1386).
- داونپورت، توماس، و پروساک، لاری (1379). مدیریت دانش. (ترجمه محمد رحمان پاک‌سرشت). تهران: ساپکو.
- شاهقلیان، کیوان، و پاسلار، شهلا (1388). ارایه‌ی الگوی ارزیابی سطح مدیریت دانش در پالایشگاه نفت بندرعباس. فصلنامه نفت و انرژی، 4(32)، 40-51.
- عطاپور، هاشم (1388). بررسی و تحلیل عوامل موثر بر چرخه مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی: مطالعه موردی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های تهران. در مجموعه مقالات همایش ملی مدیریت دانش و علوم اطلاعات: پیوندها و برهم‌کنش‌ها (ص. 25-41). 10-11 بهمن 1388، تهران، ایران. تهران: نشر کتابدار.

فایرستون، ژوزف، و مک‌الروئی، مارک (1387). مباحث کلیدی در مدیریت دانش. (ترجمه احمد جعفرنژاد و خدیجه سفیری). تهران: موسسه کتاب مهربان نشر.

لاریجانی، حجت‌اله، و نوری‌اصل، موسی (1388). امکان‌سنجی ارائه مدیریت دانش در کتابخانه‌های عمومی استان آذربایجان شرقی. فصلنامه دانش‌شناسی، 2(5)، 73-80.

مفیدی، همیلتون، و سنیمان، ردا (1385). کاربرد اینترنت بعنوان یک ابزار مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی. (ترجمه مریم صراف زاده). ارتباط علمی، 5(2)، 47-55. بازیابی شده در 24 مهر 1388 از

http://ejournal.irandoc.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-2-268

واگان، لیون (1384). روشهای آماری برای متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی: رویکرد کاربردی و ساده برای درک، استفاده و تفسیر علم آمار. (ترجمه محمدرضا قانع و کیوان کوشا). تهران: چاپار.

Alhammad, F., Al Faori, S., & Abu Husan, L. S. (2009). Knowledge sharing in the Jordanian universities. *Journal of Knowledge Management Practice*, 10(3). Retrieved October 14, 2009 from <http://www.tlinc.com/articl199.htm>.

Bornemann, M., Graggober, M., Hartlieb, E. Humpl, B. Koronakis, Ph., Primus, A., ... Wöls, K. (2003). *An illustrated guide to knowledge management*. Austria: Wissensmanagement Forum. Retrieved February 12, 2009 from http://www.innovation.at/wp-content/uploads/2011/02/An_Illustrated_Guide_to_Knowledge_Management.pdf

Mohayidin, M. G., Azirawani, N., Kamaruddin, M. N., & Idawati, M. (2007). The Application of Knowledge Management in Enhancing the Performance of Malaysian Universities. *Electronic Journal of Knowledge Management*, 5(3), 301-312. Retrieved October 20, 2009 from <http://www.ejkm.com/volume5/issue3>.

Ralph, L. L. (2008). *An Investigation of a Knowledge Management Solution for Reference Services*. (Doctoral dissertation, Nova Southeastern University, 2008). Retrieved February 15, 2009 from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1472137061&sid=1&Fmt=2&clientId=46431&RQT=309&VName=PQD>.

Rodrigues, L. R., Gayathri, R. S., & Rao, S. (2006). Empirical study based education of KM models in the IT sectors: Implications for quality outcomes. *Journal of Knowledge Management Practice*, 7(3). Retrieved March, 2, 2009 from <http://www.tlinc.com/articl116.html>.

Servin, G., & De Brun, C. (2005). *A B C of knowledge management*. NHS National Library for

- Health: Knowledge Management specialist library. Retrieved February 12, 2009 from <http://www.library.nhs.uk/knowledgemanagement>.
- Shanhong, T. (2000). Knowledge management in libraries in the 21st century. In *66th IFLA Council and General Conference*, August 13-18, Jerusalem, Israel. Retrieved July 27, 2009 from <http://archive.ifla.org/IV/ifla66/papers/057-110e.htm>.
- Wilson, T. D. (2002). The nonsense of Knowledge management. *Information Research*, 8(1). Retrieved March 2, 2009 from <http://informationr.net/ir/8-1/paper144.html>.
- Yang, W., & Lynch, B. P. (2006). On knowledge management and the role of the library in the process of knowledge management. *Chinese Librarianship: an International Electronic Journal*, (21). Retrieved September 10, 2009 from www.white-clouds.com/iclc/cliej/cl21YangLynch.htm.

